

Криницька Ірина Петрівна

krynytska@ucu.edu.ua

кандидат соціологічних наук

ФНЗ ЗВО «Український католицький університет»

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБ НАСЕЛЕННЯ ГРОМАДИ В СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГАХ У РОБОТІ ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Розвиток соціальної сфери в Україні сьогодні набуває неабиякої актуальності через різні соціальні проблеми, серед яких: війна, пандемія, бідність, безробіття. Ці та інші проблеми зумовлюють чинники, через які особа чи сім'я можуть опинитися в складних життєвих обставинах, що негативно впливає на них та громаду загалом, адже знижує соціальну спроможність громади до ефективного розвитку. Формування соціальної сфери в новостворених громадах супроводжується додатковими викликами, адже створюється нова організаційна інфраструктура, а саме населення часто не є активним. Сьогодні, щоб активізувати населення громади варто формувати нову стратегію соціальної згуртованості, що може бути забезпечено частково і зокрема через розвиток соціальної роботи.

Питання громади сьогодні вивчаються у працях багатьох науковців. Дефініції поняття громади та спроможної громади аналізуються у працях І.Корж, Н.Маслак, О.Руденко, О.Христенко, Т.Смовженко та ін., питання соціальної роботи в громаді проаналізовані у роботах А.Кузнецової, Г.Слозанської, Н.Горішної, Т.Семигіної, Т.Лонгвиненко та ін.

На соціальну роботу та розвиток соціальних послуг у громаді спрямована діяльність багатьох громадських організацій, проєктів, зокрема організацій, які належать до Української мережі за права дитини і, за підтримки UNICEF, проводять дослідження та розвивають соціальні послуги в громадах на Сході України. Серед цих організацій: БО «СОС Дитячі містечка», БО «Партнерство кожній дитині», БО «Надія і житло для дітей», «Маріупольська спілка молоді», ГО «Соціальна синергія»; серед інших організацій: діяльність БО «Львівська освітня фундація»; діяльність проєкту SURGe, Support to

Ukraine's Reforms for Governance та ін. Отже, як бачимо, цей напрям діяльності є актуальним на сьогодні, водночас, зараз важливо забезпечити ефективний підхід до організації надання соціальних послуг у громаді, що є важливою складовою в роботі соціального працівника.

Щоб організувати надання соціальних послуг і за посередництва цього забезпечити соціальний розвиток громади, найперше потрібно об'єктивно вивчити потреби громади в соціальних послугах. З цією метою в Україні є чинний з 2014 року [1], але також вже є розроблений і знаходиться на громадському обговоренні новий Порядок визначення потреб громади населення в соціальних послугах [2].

Згідно Порядку визначення потреб, з'ясувати потреби можна враховуючи:

- «соціально-демографічну ситуацію та соціальні проблеми адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади, їх вплив на попит у соціальних послугах, можливі шляхи розв'язання соціальних проблем;
- чисельність окремих вразливих груп населення та осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- прогноз соціально-демографічних тенденцій, змін щодо основних соціальних проблем і потреб мешканців;
- основні завдання щодо організації надання соціальних послуг на території адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади та їх обґрунтування» [2].

Зокрема, для цього варто зібрати соціально-демографічні дані про жителів громади, вразливі групи, інформацію про надавачів соціальних послуг, ресурси (організаційні, кадрові, фінансові) і можливості громади. Окрім аналізу цих даних слід опитати отримувачів послуг, надавачів соціальних послуг та представників органів місцевого самоврядування, інших стейкхолдерів. Визначені в цьому процесі потреби та послуги плануються в цільовій програмі розвитку соціальних послуг громади на короткостроковий і середньостроковий період. Процес визначення може, окрім методів опитування, включати соціальні індикатори, групові процеси, стратегування, аналіз причинно-наслідкових зв'язків [4].

У той же час, важливим є розвиток активності жителів громади, усвідомлення кожним своєї відповідальності, спроможності покращити життя. На передній план виходять також питання здійснення фахової соціальної роботи в громаді, що стосуються наснаження і мотивації виходу осіб, сімей із складних життєвих обставин. Водночас, фахівці соціальної роботи та соціальні працівники, які можуть бути залучені до визначення потреб населення громади в соціальних послугах як дослідники, а також як експерти, сьогодні стикаються із труднощами, пов'язаними із відсутністю нової методології визначення потреб і затвердженого інструментарію, покрокового алгоритму дій, відсутністю необхідних компетенцій для збору, обробки та аналізу даних, які необхідні для визначення потреб і планування розвитку соціальних послуг в громаді.

Ускладнює ситуацію скорочення штатів фахівців соціальної роботи, відсутність підтримки з боку місцевих органів влади, великі об'єми роботи та ін. Ці й інші причини зумовлюють гальмування ефективного планування розвитку соціальних послуг на місцях, що, в свою чергу, не сприяє зменшенню динаміки потрапляння сімей чи осіб в складні життєві обставини. Саме тому сьогодні особливо актуально надавати необхідну експертну та організаційну підтримку фахівцям на місцях, адже від цього напряму залежить добробут окремих жителів та самої громади загалом.

Список посилань:

1. Наказ Міністерства соціальної політики від 20.01.2014 року № 28 «Порядок визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці в соціальних послугах». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0253-14>

2. Проект «Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади у соціальних послугах». URL: <https://www.msp.gov.ua/projects/602/>

3. Encyclopedia of Social Work. National Association of Social Workers URL: <https://oxfordre.com/socialwork/view/10.1093/acrefore/9780199975839.001.0001/acrefore-9780199975839-e-73>

4. Seevers, B., Graham, D. Education through Cooperative Extension. (3rd ed.). Fayetteville, AR: University of Arkansas Bookstore 2012.